



1882

KONYA TİCARET ODASI  
KONYA CHAMBER OF COMMERCE



## GHANA CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU



Dış Ticaret Müdürlüğü

Mayıs-2019

## İÇİNDEKİLER

<i>1.2. GENEL BİLGİLER</i> .....	3
1.2.1. Coğrafi Konum.....	3
1.2.2. Siyasi ve İdari Yapı .....	3
1.2.3. Doğal Kaynaklar ve Çevre .....	4
<i>1.3. GENEL EKONOMİK DURUM</i> .....	4
1.3.1. Ekonomik Yapı.....	4
1.3.2. Ekonomi Politikaları.....	5
<b>SEKTÖRLER</b> .....	<b>7</b>
<i>2.1. SEKTÖRLER</i> .....	7
2.1.1. Tarım ve Hayvancılık.....	7
2.1.2. Sanayi.....	8
2.1.3. Enerji.....	8
2.1.4. İnşaat .....	9
2.1.5. Madencilik.....	9
2.1.6. Turizm .....	10
<b>DIŞ TİCARET</b> .....	<b>11</b>
<i>3.1. DIŞ TİCARET</i> .....	11
3.1.1. Genel Durum .....	11
3.1.2. İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar).....	12
3.1.3. İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar) .....	13
3.1.6. Dış Ticaret Düzenlemeleri.....	16
<b>TÜRKİYE İLE TİCARET</b> .....	<b>18</b>
<i>4.1. TÜRKİYE İLE TİCARET</i> .....	18
4.1.1. Genel Durum .....	18
4.1.2. Türkiye – Gana Dış Ticaret Göstergeleri .....	18
4.1.3. Türkiye'nin Gana'ya İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar).....	19
4.1.4. Türkiye'nin Gana'ya İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar).....	20
<b>KONYA İLE TİCARET</b> .....	<b>22</b>
<i>5.1. KONYA İLE TİCARETİ</i> .....	22
5.1.1. Konya – Gana 2018 Yılı İhracat Kalemleri.....	22
5.1.2. Konya – Gana 2018 Yılı İthalat Kalemleri.....	22
5.1.3. Türkiye - Gana - Konya Yıllara Göre İthalat / İhracat Rakamları.....	23

## 1.2. GENEL BİLGİLER

### 1.2.1. Coğrafi Konum

238.537 km<sup>2</sup> yüzölçümüne sahip Gana, Batı Afrika'da Gine Körfezi kıyısında yer almaktadır. Ülkenin komşuları doğusunda Togo, batısında Fildişi Sahili, kuzeyinde ise Burkina Faso'dur. 2.094 km'lik karasal sınıra sahip ülkenin komşuları ile sınırlarının uzunluğu ise şu şekildedir: Togo: 877 km, Fildişi Sahili: 668 km, Burkina Faso: 549 km. Ülkenin kıyı şeridinin uzunluğu ise 539 km'dir.

Tropik iklime sahip ülkede sıcaklıklar genellikle 21-30°C arasındadır. Kuzeydeki savan bölgelerde, güneydeki kıyı şeridine göre daha büyük iklim farklılıkları oluşmaktadır. Mart'tan Haziran'a kadar ve Eylül'den Ekim'e kadar süren iki yağış sezonu bulunmaktadır. En fazla yağış ülkenin güney batısına düşmektedir. En sıcak aylar Mart ve Nisan olup, bu aylarda sıcaklık 35 °C'ye kadar yükselmekte ve çok yüksek nemlilik yaşanmaktadır. En yağışlı ay ise Haziran'dır. Haziran ayında düşen ortalama yağış miktarı 178 mm'dir. Haziran ayından sonra hasat dönemi başlamaktadır.

Ülkenin güney batısındaki ormanlık bölge 82.000 km<sup>2</sup>'lik alana sahiptir. Bu alan ülke topraklarının %34'ünü kapsamakta olup, Gana'nın ağaç ve kereste ihracatının ana kaynağıdır. Ülkenin altın yatakları Ashanti ve Western bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Ancak Central ve Brong-Ahafo bölgelerinde de geniş rezervler bulunmaktadır. Dünyanın en büyük yapay gölü olan Volta Gölü Gana'da (Akosombo Barajı'nın kaynağı) bulunmaktadır. Akra Bölgesi ve ülkenin orta kısımlarının bazı bölümleri sel baskınlarına maruz kalmaktadır.

Ülkede tarımsal üretim büyük ölçüde kuzey bölgelerinde yapılmaktadır. En önemli tarımsal ürün olan kakao, ülkenin kuzeyindeki tüm bölgelerde yetiştirilmektedir. Tarımsal üretim ülke genelinde geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmektedir.

### 1.2.2. Siyasi ve İdari Yapı

Gana 6 Mart 1957'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanmıştır. Ülkenin ilk anayasası 1957 yılında hazırlanmış olup, İngiliz çok partili parlamenter demokrasi sistemine dayandırılmıştır. Ancak Ülkenin Cumhuriyet olmasından sonra 3 yıl içinde anayasada çeşitli değişiklikler yapılmış, 1960 yılında Anayasa değiştirilmiştir. 1964 yılında tek partili bir yönetim oluşturularak Anayasa'da yeniden değişiklik yapılmıştır. Bu tarihten itibaren Anayasa'daki değişiklikler devam etmiştir.

Gana'nın günümüz Anayasa'sı 1992 yılında, ülkenin 1979 yılından beri ilk çok partili seçimi gerçekleştirdiği tarihte kabul edilmiştir. Söz konusu Anayasa'nın büyük çoğunluğu, Amerikan yönetim sistemine dayanmakta olup, yürütme görevini her dört yılda bir genel seçimle seçilen başkana vermektedir. Kabine Başkan tarafından atanmakta, yasama meclisi tarafından onaylanmaktadır.

Gana 1957 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazandıktan sonra uzun süre kötü yönetim, rüşvet, yolsuzluk ve kaçakçılık gibi nedenlerle fazla ilerleme gösterememiştir.

1966 yılında Kwame Nkrumah ilk askeri darbesini gerçekleştirdikten sonra 1981 yılındaki ikinci darbesi ile birlikte ülkede ekonomik istikrar ve demokrasi dönemi başlamıştır. Bugün Afrika standartlarında Gana diğer ülkeler için politik ve ekonomik anlamda model ülke olarak görülmektedir

### 1.2.3. Doğal Kaynaklar ve Çevre

Gana, geniş altın, elmas, manganez ve boksit yataklarına sahiptir. Volta Gölü çevresindeki göl ve nehirler hidroelektrik güç üretim imkanları sunmaktadır. Ülkenin Tano havzasında 14,3 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervi ve tahmini olarak 193 milyar metre küplük doğal gaz rezervi bulunmaktadır. Afrika'nın batı kıyılarında ülkenin önemli bir balıkçılık potansiyeli de bulunmaktadır. Gana'nın güney batısı 82.000 km<sup>2</sup> ' lik geniş ormanlarla kaplı olup, bu alan ülkenin %34'üne karşılık gelmekte ve gerek iç piyasaya verilen gerekse ihraç edilen orman ürünlerinin tamamı bu bölgeden karşılanmaktadır.

## 1.3. GENEL EKONOMİK DURUM

### 1.3.1. Ekonomik Yapı

Son yıllarda ekonomide önemli bir büyüme hızı yakalamış olan Gana, özellikle 2000'li yıllardan sonra uluslararası ilişkilerini de hızla güçlendirmektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği yapmış olan Kofi Annan ile dünyaya açılması ivme kazanmış olan Gana, içinde bulunduğumuz dönemde Afrika ülkeleri içinde adından en çok söz edilen ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca, 2008 yılında Afrika Futbol finallerinin Gana'da düzenlenmiş ve başarıyla gerçekleştirilmiş olması nedeniyle tüm dünya mediasında yaklaşık 1 ay süre ile gündemde kalmış ve çok önemli gelişme sinyalleri vermiştir.

Gana'da tarım sektörü, halen ekonominin temel sektörü olup, tarımın GSYİH'ya katkısı %35 civarındadır. Hizmetler sektörü GSYİH'dan %30 civarında pay almakta, sanayinin GSYİH'ya katkısı %25, sanayi sektörü içinde değerlendirilen madencilik ve petrol sektörünün ise %10 düzeyindedir. Gana'nın GSYİH'sı son yıllarda önemli gelişme göstermiştir. 2011 yılında %14,4 gibi rekor düzeyde gerçekleşmiştir.

Tarım sektörü, ekonominin temeli olup, çalışan nüfusun yaklaşık %55'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede ekonomik anlamda en önemli tarımsal ürün kakaodur. Kakao aynı zamanda altın madeni ile birlikte Gana'nın en önemli ihraç kalemi olup, tarımsal ürünler içerisinde kakaoyu ormancılık ürünleri, sebzeler, deniz ürünleri ve ananas takip etmektedir. Tarım sektörü uluslararası piyasalardaki fiyat dalgalanmalarına açık olan bir sektördür. Tarımdaki ürün çeşitliliğini artırma çalışmaları sınırlı kalmaktadır.

Hizmetler sektörü GSYİH'nın %30'unu oluşturmaktadır. Hizmetler sektöründe en büyük alt sektör hükümetçe sağlanan hizmetlerle bankacılık faaliyetleridir. Bunu turizm, perakendecilik, restoran ve otel işletmeciliği izlemektedir. Telekomünikasyon hizmetleri sektörü içerisinde gittikçe önem kazanmaya başlamıştır.

Sanayi sektörleri içerisinde de gıda işleme sanayi, içecekler, tütün sanayi, tekstil, hazır giyim, ayakkabı, kereste, kimya ve kozmetik sanayi ile alüminyum sanayi ve çelik sanayi ülkede başlıca kurulu sanayiler olup, en önemli yeri tutmaktadırlar. Bu sanayilerin tamamı başlangıçta devletçe kurulmuş olmakla beraber bugün çoğunlukla özelleştirilmişlerdir.

GSYİH'ya katkısı %5-6 seviyesinde olan madencilik sektöründe en önemli faaliyet alanını altın madenciliği oluşturmaktadır.

Ülkede tarım sektöründeki sağlıklı gelişmenin devam etmesi, altın madeni üretiminin önemli ölçüde artması, petrol üretiminde ve hizmetler sektöründe beklenen olumlu gelişmelerin devam etmesi neticesinde önümüzdeki yıllarda %5'in üzerinde büyüme hızlarının yakalanabileceği öngörülmektedir. Gana'da önümüzdeki süreçte özellikle haberleşme ve inşaat sektörlerindeki önemli gelişmelerin devam etmesi beklenmektedir. Gana'da 1997 yılında petrol yatakları keşfedilmeye başlanmış olup, petrol yatakları ülkenin özellikle kıyı kesimlerinde yer almaktadır. Gana'da şu an için toplam 1,8 milyar varillik petrol varlığı tespit edilmiş olup, günlük petrol üretiminin 150 bin varil olduğu bildirilmektedir. Üç yıl içerisinde de günlük petrol üretiminin 250 bin varilin üzerine çıkması beklenmektedir. Ülkeden 2011 yılının Ocak ayından itibaren petrol ihracatı da başlamış olup, söz konusu yıl 2,7 milyar dolarlık petrol ihracatı gerçekleştirilmiştir. Ülkede petrol arama faaliyetleri devam etmekte olup ülkede keşfedilmemiş petrol yataklarının bulunduğu tahmin edilmektedir. Ülkede petrol sektöründe yetişmiş kalifiye eleman sıkıntısı çekilmekte bu yüzden yurt dışından önemli sayıda yetişmiş eleman Gana'ya gelmiş bulunmaktadır. Petrol üretim ve ihracatına bağlı olarak Gana'da 2011 yılında GSYİH' %14,4'lük rekor bir artışla 39,2 milyar dolara yükselmiştir.

### 1.3.2. Ekonomi Politikaları

Gana 1983 yılından itibaren IMF ve Dünya Bankası desteği ile kapsamlı bir ekonomik gelişme programı izlemektedir. Özellikle IMF'nin desteğiyle uygulanan programın esas amacı makroekonomik dengesizliği azaltmak ve yapısal reformları gerçekleştirmektir. Program ile ülkede mali ve parasal disiplin kurulmuş, döviz kuru serbestisi sağlanmıştır. Ayrıca söz konusu program ile, bankaların bilançolarındaki tahsil edilemeyen alacakların düşülmesi ve devletin bankalardaki hissedarlığının sona erdirilmesi sonucunu beraberinde getiren mali sektör liberalizasyonu da sağlanmıştır. Bu durum ise bankacılıkta rekabeti beraberinde getirmiştir.

Her ne kadar 2009 yılında yaşanan resesyondan sonra global ekonomik durumun düzeleceği beklenmekte ise de, Gana hükümeti tedbirli davranarak IMF ve Dünya Bankası ile olan ilişkilerini devam ettirme kararındadır. Bu nedenle Gana hükümeti bu kuruluşlardan finansal destek almaya devam etmekte ve önümüzdeki yıllarda da bu kuruluşların desteğinin alınmaya devam edilmesi düşünülmektedir. IMF ve Dünya Bankası Gana'da yüksek dış ticaret açığının azaltılması ve yüksek enflasyonun düşürülmesi yanında, mali disiplinin güçlendirilmesi ve makroekonomik istikrarın sağlanmasına yönelik çaba göstermektedirler. Bu amaçla Gana Hükümeti 2010 yılında Dünya Bankasından 300 milyon dolar finansal yardım almış ve ilerdeki dönemlerde de 600 milyon dolarlık ek destek alma niyetini belirtmiştir.

IMF ile de önümüzdeki üç yıllık süre içerisinde 600 milyon doların üzerinde bir kaynak aktarımı anlaşması imzalanmıştır.

Gana'da son dönemlerde uygulanan ekonomi politikaları başlıca kamu harcamalarının rantabil kullanımı, kamu gelirlerinin artırılması, iş ve yatırım imkânlarının artırılması, kredi kullanım imkânlarının genişletilmesi ve özel sektörün desteklenmesi konularında yoğunlaşmıştır. Bunların dışında altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi, yoksulluğun giderilmesi ve petrol üretim ve ihracatının artırılması konuları Gana hükümetlerinin üzerinde durdukları önemli konuları oluşturmaktadır.

Gana, yoğun bir özelleştirme programı üstlenmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda özelleştirme programı yavaş ilerlemektedir. Gana'da son yıllarda özelleştirilmiş olan veya özelleştirilmesi düşünülen başlıca kuruluşlar: Volta Nehir İşletmesi (En önemli elektrik üretim ve dağıtım şirkettir.), Gana Su Şirketi (Greater Accra bölgesine hizmet vermektedir.), Tema Petrol Rafinerisi (Ölke içinde tüketilen tüm rafine petrol ürünlerini üretmektedir.), Gana Elektrik Şirketi (Elektriğin başlıca dağımcısı olan şirkettir.) ve Gana Ticaret Bankası-GCB (aktif ve mevduat büyüklüğü bakımından en büyük ticari bankadır.) 'dır.

Gana'da tarım sektörü halen istihdamda en önemli rolü oynamaktadır. Tarımın istihdamdaki payı %50 civarındadır. Sanayinin istihdamdaki payı %20, hizmetler sektörünün ise %30'dur. 2011 yılı itibariyle Gana'da toplam işgücü varlığı 10,3 Milyon olup, işsizlik oranı 2000'li yılların başında %11'ler düzeyinde iken gerçekte daha yüksek oranlarda olduğu tahmin edilmektedir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfus 2000'li yılların başında toplam nüfusun %40'ını oluştururken bu oran son yıllarda %25'in altına düşmüştür.

## İKİNCİ BÖLÜM

### SEKTÖRLER

#### 2.1. SEKTÖRLER

##### 2.1.1. Tarım ve Hayvancılık

Gana'da yurt içi ekonomi hala büyük ölçüde tarıma dayalı olup, tarım sektörü GSYİH'nın %35'ini istihdamın da %55'ini karşılamaktadır. Gana tarımında küçük aile işletmeleri hâkimdir. Sektördeki büyüme diğer sektörlerin gerisinde kalmakta ve sektör, büyük ölçüde iklim koşullarına bağlı olması nedeni ile çeşitli risklerle karşı karşıyadır. Ekili arazilerin yalnızca %1'i sulanabilmektedir.

Son yıllarda, tarım sektöründeki büyüme kakao ve ormancılık alt sektörlerindeki genişlemeye bağlı olarak gelişme göstermiş ve söz konusu büyüme yıllık ortalama %5'in üzerinde olmuştur. Ülkede kakao üretimindeki gelişmelerin tarım sektörü üzerine büyük etkisi bulunmaktadır. Son yıllarda tarım sektöründeki büyümeler de esas itibarıyla kakao sektöründeki büyümeden kaynaklanmıştır. Tarım sektöründeki olumlu gelişmeler hava koşullarının iyi gitmesinin yanı sıra, kamu politikalarının uzun vadeli olumlu etkilerinden de kaynaklanmaktadır. Ekonomik reformlar çerçevesinde hükümet gıda fiyat kontrollerini kaldırmış, üreticilere ödenen kakao ve diğer ürünlerin fiyatlarını ve tarıma yönelik çeşitli hizmetleri ve destekleri artırmıştır. Dünya Bankası'nın Afrika Gelişme Göstergelerine göre, Gana'da devamlı ekilen alanlar düzenli olarak artış göstermiş olup, 1995 yılında tahmini olarak 2,8 milyon hektar olan ekili alanlar, içinde bulunduğumuz yıllarda 4 milyon hektara ulaşmıştır. Bununla birlikte Gana'da gıda ürünleri üretiminde yeterli gelişme sağlanamamıştır. Son on yılda sadece başlıca kakao, manyok ve pirinç üretiminde olumlu artışlar görülmekle birlikte diğer ürünlerin üretimindeki artışlar sınırlı kalmıştır. Bu durum, yatırım azlığı, zayıf teknoloji ve son yıllarda ekilen alanların kalitesinin iyi olmaması gibi nedenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Ülkede üretilen en önemli tarımsal ürün kakaodur. Gana dünya kakao üretiminde Endonezya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Kakao ihracatı altınla birlikte Gana'nın ihracat gelirlerinin en önemli kaynağını oluşturmakta ve geçmişte uzun yıllar kakaonun ihracat getirisi altın ihracatını da geçmiştir. Hava koşullarının iyi geçmesi ve dünya fiyatlarının da oldukça yüksek düzeylerde seyretmesinin sonucunda Gana'da tarımsal üretim önemli miktarlarda artış göstermiştir. Bu nedenle Gana tarım ve gıda ürünlerinde az bir farkla net ihracatçı konuma gelmiştir. Son yıllarda yüksek kakao fiyatları yanında kakao tarımında hastalık ve pestisid kontrol programlarının uygulanması, kakao üretim bölgelerinde yolların yenilenmesi ve kakao üreticilerine ilave destekler sağlanması kakao sektörünün canlanmasına neden olmuştur. Gana'da üretilen kakaolar dünyanın en kaliteli kakaoları olmakla birlikte, zaman zaman ortaya çıkan hastalıklar ve dağıtım altyapısındaki aksaklıklar nedeni ile ürün zaman zaman zarar görmektedir.

Orman ürünleri ve su ürünleri sektörü Gana'da önem taşıyan diğer sektörlerdir. Ülkenin üçte birinden fazlası ormanlarla kaplıdır. Ancak, bu ormanların tamamı ticari ormancılığa uygun değildir. Ülkenin batısındaki ormanlardan elde edilen ürünler ticaret için kullanılmaktadır. Ormancılık başlıca ihracat sektörleri içinde üçüncü sırada yer almaktadır. Ülkede faaliyet gösteren Kereste İhracatı Geliştirme Kurulu orman ürünlerinin pazarlanması ve fiyatlandırılmasından, Orman Ürünleri Denetleme Bürosu ise kalite standartlarının geliştirilmesi ve izlenmesinden sorumludur.

Gana'da iki türlü balıkçılık yapılmaktadır. Birincisi deniz avcılığı, diğeri ise balık yetiştiriciliğidir. Deniz avcılığı kültür balıkçılığına göre daha büyük önem taşımaktadır. Gana 539 km kıyı şeridine sahip olup, kıta sahanlığı ise 200 mildir.

### 2.1.2. Sanayi

Afrika ülkesi olarak Gana'nın sanayisi göreceli bir çeşitliliğe sahiptir. Ülke, alüminyum eritme işletmeleri, kereste işleme, gıda işleme, çimento, petrol işleme, tekstil, elektronik, ilaç, madencilik v.b. çok çeşitli sanayi kollarına sahiptir. Sanayi alanındaki bu çeşitlilik bağımsızlık sonrasında kendine yeterli bir ülke yaratma çabasından kaynaklanmıştır.

1983 yılında yürürlüğe giren ekonomik iyileştirme programı ile imalat sanayinde çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Sübvansiyonların azaltılması ve sektörleri rekabete açık hale getirecek düzenlemelerin yapılması firmaların bazılarını kapanmaya, bazılarını da ayakta kalabilmek için performanslarını artırmaya itmiştir. Ülkede en iyi gelişme gösteren sektörler tekstil, hazır giyim, metal, plastik ve demir dışı metal ürünler sektörüdür.

Zaman zaman ülkede yaşanan enerji sıkıntısı fabrikaları kapasitelerinin altında çalışmaya itmekte ve bu durumda sanayi üretimi de düşüş göstermektedir. Bu durumdan özellikle üretimleri büyük ölçüde enerji üretimine dayanan çelik ve alüminyum üreticileri büyük zarar görmektedir.

Ülkede gıda ve içecek, çimento ve odun kimyasalları gibi sektörler son yıllarda beklenen gelişmeleri gösterememişler ve bu sektörlerdeki gelişmeler diğer sektörlerin gerisinde kalmıştır.

Hükümet sanayi sektörüne son yıllarda büyük önem vermeye başlamış ve sektöre çeşitli teşvikler getirmiş olmasına rağmen, harcanabilir gelir açısından pazarın sınırlı büyüklükte olması, hammadde ve üretim maliyetlerinin yüksekliği, eski makina ve ekipman kullanımı ve iş gücü maliyetlerinin de nispeten yüksek olması gibi nedenlerle sanayideki gelişme sınırlı kalmaktadır.

### 2.1.3. Enerji

Gana'da 1997 yılında petrol yatakları keşfedilmeye başlanmış olup, petrol yatakları ülkenin özellikle kıyı kesimlerinde yer almaktadır. Gana'da şu an için toplam 1,8 milyar varillik petrol varlığı tespit edilmiş olup, günlük petrol üretiminin 150 bin varil olduğu bildirilmektedir. Üç yıl içerisinde de günlük petrol üretiminin 250 bin varilin üzerine çıkması beklenmektedir.



Ülkede petrol arama faaliyetleri devam etmekte olup ülkede keşfedilmemiş petrol yataklarının bulunduğu tahmin edilmektedir. Ülkede petrol sektöründe yetişmiş kalifiye eleman sıkıntısı çekilmekte bu yüzden yurt dışından önemli sayıda yetişmiş eleman Gana'ya gelmiş bulunmaktadır.

Ülke içinde üretilen enerjinin en önemli kaynağı hidroelektrik santrallerdir. Hidroelektrik enerji üretimi toplam enerji üretiminin %70'ini oluşturmaktadır. Volta Gölü ve gölün barajı Akosombo'daki hidroelektrik santral ülkenin en büyük santralidir. Ülkede hidroelektrik santrallerden enerji üretimi yağışlardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Zaman zaman Volta Gölü'ndeki su seviyesinde ani düşüşler görülmekte, bu nedenle ülkede enerji yetersizlikleri yaşanabilmektedir. Bu dönemlerde sanayi üretiminde düşmeler görülebilmekte ve ülkenin elektrik ihracatı da azalabilmektedir. Kısa bir süre önce su seviyesinin düşmesi sonucunda Akosombo barajında faal altı tribünden dördü kapatılmış ve enerji üretimi normal enerji üretiminin %30'una kadar gerilemiştir. Bu enerji azalmalarından özellikle madencilik ve alüminyum sanayileri büyük zarar görmüştür.

Ülkede bazı dönemlerde yaşanan enerji krizleri ve ülkenin gelişen madencilik sektörü hükümeti ve özel sektör kuruluşlarını enerji konusunda önlemler almaya yöneltmiş ve alternatif enerji kaynakları arayışına gidilmiştir. Ülkenin petrol ve gaz kaynaklı enerji istasyonlarının kapasitesi artırılmıştır. Aboadze santraline yeni bir ünite ilave edilerek tesisin toplam enerji üretimi 660 milyon kilowattın üzerine çıkmıştır. Halihazırda bir Amerikan şirketi tarafından ülkenin başlıca altın madenlerine enerji sağlayacak 220 milyon kilowatt'lık bir tesis de Tema'da yapılmıştır. Elektrik krizi, Gana Ulusal Petrol Şirketi-GNPC'yi Tano havzasında bulunan gazı kullanabilecek enerji tesisleri kurmaya teşvik etmiştir. Ancak, bu yöndeki planlar henüz tamamlanmamıştır.

İthal edilen ham petrol ülkenin tek petrol rafinerisi Tema Petrol Rafinerisi- TOR'da işlenmektedir.

#### **2.1.4. İnşaat**

İnşaat, sanayi sektörünün ikinci en büyük alt sektörüdür. Sanayi üretimindeki payı %30, GSYİH'daki payı %8'dir. Yol yapım çalışmaları inşaat sektörü içinde önemli bir yere sahiptir. Gana'da özellikle son yıllarda mevcut yollar tamir edilmekte, yeni yollar da inşa edilmektedir. Söz konusu inşaat faaliyetlerinde hem yabancı hem de yerel firmalar iş yapmaktadır. Yabancı şirketler, gerekli makinelere ve uzmanlığa sahip oldukları için genellikle otoyollar gibi büyük inşaat işlerini üstlenirken, yerel firmalar tali yollar gibi daha küçük çaplı inşaat işlerini üstlenmektedir. İnşaat sektöründeki büyüme finansman teminine ve hükümetin taahhütleri verme hızına bağlı olarak gelişmektedir. Son yıllarda özel sektör için konut sektöründe büyük yatırım imkanları göze çarpmaktadır.

#### **2.1.5. Madencilik**

Altın ülkenin en önemli ihracat geliri kaynağı ve madencilik sektörünün en önemli cevheridir. Altın ve diğer minerallerin ihracatı toplam ihracatın yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Bunun içinde altının payı yaklaşık %90'dır. Ülkenin altın rezervleri Ashanti bölgesi ile Batı ve Orta bölgelerde bulunmaktadır.

Ölkenin en büyük altın üreticisi Anglo Gold Ashanti'dir. Diğer başlıca üreticiler ise Golden Star Resources, Newmonth Ghana Gold, Goldfields Ghana, Chirano Gold Mines'dır.

Ölkenin önemli miktardaki elmas rezervleri Birim havzasında yer almaktadır. Elmas sektörü, uygulanan politikalarla yolsuzluk, kaçakçılık gibi hususlardan olumsuz yönde etkilenmektedir. Sektör, devlet elindeki Ghana Consolidated Diamonds (GCD) tarafından yönetilmektedir. Hükümet yıllardır GCD'yi özelleştirmeye çalışmış, ancak başarılı olamamıştır. Supper&Associates adlı Amerikan şirketi GCD'yi almak için açılan ihaleyi kazanmış olmakla beraber ödemeleri yapamaması nedeniyle, sözkonusu ihale işlemi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. GCD şimdi kapasitesinin 1/3'ü kadar üretim yapmakta olup, tam kapasite ile üretim yapabilmesi için yaklaşık 10 milyar \$'lık yatırıma ihtiyaç duymaktadır.

Ölke, dünyanın önde gelen manganez ihracatçılarından biridir. Devlet elindeki Gana Ulusal Manganez Şirketi'nin 1995 yılında özelleştirilmesinin ardından üretim artışı gözlenmiştir.

Ölkenin 120 milyon ton olarak tahmin edilen boksit rezervlerinin yalnızca küçük bir kısmı, Bui'de çıkarılmaktadır. Ghana Bauxite isimli şirket ölkedeki tek üreticidir. Volta Alüminyum Şirketi (Valco) Gana boksitini alüminyuma çevirmemekte, Jamaika kaynaklı hammaddeleri kullanmaktadır. Gana hükümetinin boksiti alüminyuma çevirme yönünde entegre sanayi kurulması için çabaları bulunmaktadır. Avustralya firması BHP Billiton'un ölkede bir alüminyum tesisi kurma planı bulunmaktadır. Valco'da %10 hisseye sahip Amerikan Şirketi Alcoa ise hisse sayısını artırarak Gana boksitini kullanmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan Rus madencilik şirketi Rusal da Valco'da hisse edinme isteğini açıklamıştır.

#### **2.1.6. Turizm**

Turizm Gana'da altın ve kakaodan sonra döviz kazandırıcı üçüncü en büyük faaliyettir. Hükümet yapmış olduğu onbeş yıllık master planları neticesinde, Gana'yı turistlerin uluslararası ziyaret yerlerinden biri haline getirmeyi hedeflemektedir. Gana'da tarihi mirasa yönelik turlara ağırlık verilmiş ve özellikle Afrika kökenli Amerikalıların oluşturduğu kitle hedef kitle olarak belirlenmiştir. Eski köle kaleleri ve vahşi yaşam parklarına yatırımlar yapılmıştır.

Turistler ağırlıklı olarak İngiltere, ABD, Almanya ve Fransa'dan gelmektedir. Ölkeye gelen yabancıların yaklaşık üçte birini yurt dışındaki Gana orijinliler oluşturmaktadır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### DIŞ TİCARET

#### 3.1. DIŞ TİCARET

##### 3.1.1. Genel Durum

Gana'nın dış ticareti diğer bir çok Afrika ülkesinde olduğu gibi genel olarak büyük açık vermektedir. Gana'nın 2017 yılına ait dış ticaret verileri ithalatta aralarında BAE Fildişi sahilleri, Vietnam, Burkina Faso gibi önemli ithal kaynaklarının olduğu 30 civarında ülkenin verilerinin eksik olduğu(yaklaşık 1 milyar dolarlık ithalatın eksik olduğu düşünülmektedir) miror verileri içermekte, ihracatta ise Mali, BAE, Belarus, Fildişi sahilleri, Nijer, Vietnam ve Burkina fasonun da aralarında bulunduğu ve yaklaşık 1,5- 2 milyar dolarlık ihracat verilerinin eksik olduğu miror verileri içermektedir. Uluslararası Ticaret Merkezinin verilerine göre Gana'nın ihracatı 2012 yılına kadar gittikçe artış göstermiş, daha sonraki yıllarda ise 2016 yılına kadar düşme göstermiştir.. İthalatı ise 2014 yılında 15,6 milyar dolarla maksimum düzeyine ulaşmış 2016 yılına kadar da azalma göstermiştir. Gana'nın dış ticaret açığı genel olarak 2 milyar doların üzerinde gerçekleşmektedir.

##### Gana'nın Yıllar İtibarı ile Dış Ticaretinin Görünümü (Milyon Dolar)

	2010	2014	2015	2016	2017
<b>İhracat</b>	8.057.141	13.342.682	11.061.897	10.655.796	11.369.371
<b>İthalat</b>	5.233.390	15.608.797	14.057.686	11.361.004	13.656.364
<b>Hacim</b>	13.290.531	28.951.479	25.119.583	22.016.800	25.025.735
<b>Denge</b>	-2.823.751	-2.266.115	-2.985.789	-705.208	-2.286.993

Kaynak: ITC, Trademap

Gana'da 1997 yılında petrol yatakları keşfedilmeye başlanmış olup, petrol yatakları ülkenin özellikle kıyı kesimlerinde yer almaktadır. Gana'da şu an için toplam 1,8 milyar varillik petrol varlığı tespit edilmiş olup, günlük petrol üretiminin yaklaşık 150 bin varil olduğu bildirilmektedir. Üç yıl içerisinde de günlük petrol üretiminin 250 bin varilin üzerine çıkması beklenmektedir. Ülkeden 2011 yılının Ocak ayından itibaren petrol ihracatı da başlamış olup, söz konusu yıl petrol ihracatı 2,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Önümüzdeki 4-5 yıl içerisinde de petrol ihracatının 5-6 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Ülkede petrol arama faaliyetleri devam etmekte olup ülkede keşfedilmemiş petrol yataklarının bulunduğu tahmin edilmektedir.

Gana'nın dış ticaret politikasının ana hedefi ürünlerinin uluslararası rekabet gücünü artırarak daha fazla ürün ihracatı gerçekleştirmektir. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ECOWAS'ın tarifelerin azaltılması ve harmonizasyonu ile tarife dışı engellerin azaltılması yönündeki kararlarının Gana'nın dış ticaretine olumlu katkılar sağlaması beklenmektedir.

Gana çok taraflı, bölgesel ve serbest ticaret anlaşmaları yönünde de önemli mesafeler katetmiştir. Avrupa Birliği ile 2007 yılında geçici ortaklık anlaşması imzalamış olan Gana, bu anlaşma sayesinde AB ile ticareti engelleyen faktörlerin önemli bir kısmını ortadan kaldırmış, Gana menşeli ürünlere ticari rekabet edilebilirlik konusunda önemli kazanımlar sağlamıştır.

### 3.1.2. İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

Mali, BAE, Belarus, Fildişi sahilleri, Nijer, Vietnam ve Burkina fasonun da aralarında bulunduğu ve yaklaşık 1,5- 2 milyar dolarlık ihracat verilerinin eksik olduğu miror verileri içermektedir.

Ürünler	2015	2016	2017
Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	5,364,594	4,427,912	4,346,696
Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	3,015,355	1,079,145	2,575,341
Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	1,380,501	1,886,219	1,776,201
Kakao hamuru	696	27	421,939
Manganez cevherleri ve konsantreleri	134,562	100,663	301,385
Kakao yağı	65,701	64	289,033
Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	16	82	146,121
Yuvarlak ağaçlar	13,346	11,254	135,133
Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	417,770	987,724	117,509
Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	263	20	98,011
Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	1,541	25	79,879
Aluminyum cevherleri ve konsantreleri	36,619	34,571	79,509
Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	6,446	2,962	73,059
İşlenmemiş aluminyum	53,670	47,764	68,500
Diğer bitkisel sabit yağlar ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	11,230	11,183	66,760
Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül, çikil (chicle) vb. tabii sakızlar	41,258	43,799	64,974
Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	47,718	82,668	62,007
Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	231,190	367,348	43,672
Bakır döküntü ve hurdaları	2,614	2,381	38,481
Manyok, ararot , salep, yer elması , tatlı patates ve benzeri kök ve yumrular, sagu özü	19,721	15,956	35,556
#YOK	6,358	0	30,099
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	101,600	277,660	29,140
Kaplama, kontrplak vb. için yapraklar; kalın <= 6mm.	153,716	2,148	24,887
Balıklar (dondurulmuş)	10,974	7,278	21,020
Diğer meyveler (taze)	590	102	18,772
Elektrik pilleri, bataryaları ve akümülatörlerinin döküntü	339	0	17,366

ve hurdaları; kullanılmış olanlar; elektrikli aksam-parçalar			
Aluminyum döküntü ve hurdaları	1,740	2,268	17,198
Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	896	19,385	13,364
Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)	108	2,282	12,878
Meyve ve sebze suları (fermente edilmemiş, alkol katılmamış)	4,981	2,811	12,166
İşlenmemiş kurşun	0	0	12,117
Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	10,562	5,496	10,730
Buğday unu/mahlut unu	5,037	23,149	9,905
Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	53,763	6,226	8,855
Esası sentetik polimerler veya tabii polimerler olan, susuz bir ortamda eriyen veya dağılan boya ve vernikler	15,475	2,315	8,562
Kıymetli metallerin, kaplamalarının artık ve döküntüleri, artıkları	20,946	25	8,347
Kahve, çay ve Paraguay çayı hülasesi, esans, konsantreleri ve müstahzarları	8,821	10,304	6,726
Kurşun döküntü ve hurdaları	1,500	4,292	6,386
Malt hülasesi; un, nişasta ve malt esaslı müstahzarlar	15,860	17,767	6,272
Margarin	14,598	10,942	6,137
Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzer-dalabilen sondaj ve üretim platformları	1,215	0	6,036
Sepetçi ve hasırcı eşyası, luffadan yapılmış eşya	1,300	1,097	5,987
Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	8,064	4,691	5,603
Bitki ve bitki kısımları (esas olarak parfümeride, eczacılıkta vs. kullanılan)	103	37	5,527

### 3.1.3. İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

ITC verilerine göre Gana'nın 2014 yılında toplam ithalatı 15,6 milyar dolarla maksimum düzeyine ulaşmış 2016 yılında ise 11,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ülkenin ithalat düzeyini özellikle iç talep ve imalat sanayi ürünlerinin uluslararası fiyatları belirlemektedir. Aynı zamanda kur politikalarının ve döviz rezervlerinin de ithalat üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Örneğin, 2000'li yılların başında Cedi'nin önemli ölçüde değer kazanması ile ithalat ciddi düşüş göstermiş, bu dönemden sonra ise ithalat talebi güçlü bir artış göstermiştir.

Petrol Gana'nın toplam ithalatında önemli bir yer tutmakta iken ülkede petrol bulunması ve üretime başlanması nedeniyle ülkenin petrol ithalatı oldukça azalmıştır.. Ancak 2017 yılının geçici verilerine 1 milyar dolar gibi oldukça yüksek bir tutarda işlenmiş petrol ithal edilmiştir. 2015 yılının geçici verilerine göre de Gana'nın en önemli ithal kalemleri petrol dışında işlenmemiş altın, binek otomobiller, telefonlar, motorlu taşıtlar ve palm yağıdır.

Gana'nın Ürünler İtibariyle İthalatı (1000\$)\*

\*:Gana'nın 2015 yılı dış ticaret istatistikleri henüz kesin olarak yayınlanmamış olup, eksik veriler içermektedir.

2017 yılına ait dış ticaret verileri ithalatta aralarında BAE Fildişi sahilleri, Vietnam, Burkina Faso gibi önemli ithal kaynaklarının olduğu 30 civarında ülkenin verilerinin eksik olduğu(yaklaşık 1 milyar dolarlık ithalatın eksik olduğu düşünülmektedir)

ÜRÜNLER	2013	2016	2017
TOPLAM	12,787,2 33	11,361,0 04	13,656,3 64
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	115,029	90,524	861,948
Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1	2	386,958
Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	1,093,03 4	919,582	322,747
Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	193,508	109,665	219,403
Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	612,202	482,192	216,043
Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	139,7	107,732	211,221
Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici,sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	241,206	189,036	198,291
İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	108,354	110,256	195,826
Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	200,444	106,768	191,199
Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kaplanmış olanlar)	145,088	108,657	187,756
Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	22,426	23,561	187,527
Kullanılmış giyim eşyası ve kullanılmış diğer eşya	72,572	80,632	187,486
Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	134,103	120,966	177,4
Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	193,941	109,553	172,603
Adi metallere eğilip bükülebilen borular (boru bağlantı parçalarıyla birlikte olsun olmasın)	467	126,976	170,321
Balıklar (dondurulmuş)	257,826	279,776	160,84
Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	124,797	76,884	150,378
Çimento	303,475	414,735	145,887
Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzer-dalabilen sondaj ve üretim platformları	508	237	144,6

Buğday ve mahlut	80,412	161,483	144,538
Kauçuktan yeni dış lastikler	135,603	80,268	128,745
Pirinç	421,312	287,067	126,264
Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	308,723	24,197	126,043
Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	160,427	140,325	125,16
Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	107,563	134,184	121,963
Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	286,024	204,922	120,972
Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	49,825	33,286	119,362
Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	142,889	80,668	116,341
Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	69,324	94,64	110,528
Deri ve köseleden sandık, bavul, valiz, evrak çantası, seyahat eşyası, kılıf vb.	23,969	20,237	104,218
Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	90,83	47,918	100,188
Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	49,5	54,819	97,19
Çay	6,591	3,384	96,242
Motosikletler (mopedler dahil) ve bir yardımcı motoru bulunan tekerlekli taşıtlar (sepetli olsun olmasın); sepetler	50,61	38,907	95,196
Tarifede başka yerde belirtilmeyen ürünler	119,141	0	94,145
Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	39,246	29,797	92,114
Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	77,524	29,19	90,924
87.11 ila 87.13 Pozisyonlarındaki taşıtların aksam, parça ve aksesuarı	3,824	2,816	86,333
Cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	13,488	17,69	85,464
Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	29,822	37,058	81,024
Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	149	4,411	79,337

### 3.1.5. Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalatı (Bin Dolar)

\*:Gana'nın 2015 yılı dış ticaret istatistikleri henüz kesin olarak yayınlanmamış olup, eksik veriler içermektedir.

2017 yılına ait dış ticaret verileri ithalatta aralarında BAE Fildişi sahilleri, Vietnam, Burkina Faso gibi önemli ithal kaynaklarının olduğu 30 civarında ülkenin verilerinin eksik olduğu(yaklaşık 1 milyar dolarlık ithalatın eksik olduğu düşünülmektedir)

ÜLKELER	2015	2016	2017
<b>TOPLAM</b>	14,968,345	14,025,091	13,656,364
<b>Çin</b>	5,308,878	4,666,604	4,863,362

<b>ABD</b>	949,914	831,998	885,676
<b>Hollanda</b>	892,447	520,049	764,383
<b>Hindistan</b>	641,964	712,148	638,345
<b>Birleşik Krallık</b>	476,295	749,660	488,261
<b>Belçika</b>	273,168	240,311	391,936
<b>Gine</b>	346,507		388,431
<b>G. Afrika Cum.</b>	289,019	334,632	352,611
<b>Almanya</b>	295,962	344,186	303,637
<b>İtalya</b>	226,220	292,852	261,136
<b>Fransa</b>	520,118	305,007	259,229
<b>Malezya</b>	174,899	193,790	255,826
<b>İspanya</b>	229,997	210,278	253,761
<b>G. Kore</b>	252,901	216,267	243,970
<b>Nijerya</b>	519,998	399,115	240,957
<b>Türkiye</b>	219,599	298,469	224,520

### 3.1.6. Dış Ticaret Düzenlemeleri

Gana gümrüklerinde mal sınıflandırması Harmonize Sisteme göre yapılmaktadır. İthal vergileri her yıl değişmekte ve değer, ağırlık ve hacme göre hesaplanmaktadır. Gana'ya ithal edilen mallar ithalat vergisi, katma değer vergisi, özel vergi, ve ithalat özel tüketim vergisine tabidir.

İthalat vergileri çeşitli mallar için aşağıdaki oranlar üzerinden tahsil edilmektedir.

%0 vergi : Tarım ve sanayi makinaları, eğitim materyali ve güneş enerjisi pil, levha ve panelleri.

% 0.5 ECOWAS vergisi: ECOWAS'a üye olmayan ülkelerden gelen tüm mallara.

%0.5 EDIF vergisi: Tüm ithal mallarda.

%5 vergi: 82, 84, 85. fasıllar, 8703'te yer alan silindir kapasitesi 1900 cc'yi aşmayan motorlu taşıtlar, 8701, 8702, 8716 daki ticari araçlar, kereste ve diğer doğal kaynak üretiminde kullanılan materyaller.

%10 vergi: ham maddeler, bilgisayar yazılımı, ses kaydı için kullanılmamış materyal.

%20 vergi: Diğer tüm mallar. Bu oran satandart gümrük vergisidir.

İthalatta uygulanan katma değer vergisi %12.5'dir. Ayrıca, Ulusal sağlık sigortası programı kapsamında 1 Ağustos 2004 tarihinden itibaren %2.5 oranında ek sağlık sigortası vergisi uygulamasına başlanılmıştır. Ek vergiden muaf mal ve hizmetler: sağlık hizmetleri, engellilere mahsus ürünler, su, sivrisineklere karşı kullanılan malzemeler, balıkçılık aletleri, tuz, eğitim materyali, elektrik, acil yardım malzemeleri ve temel gıda maddeleri ile tarımsal ürünlerdir.



İthalat vergileri hakkında detaylı bilgi aşağıdaki web sitesinden sağlanabilmektedir.

<http://www.cepsghana.org>

Tüm mallar ithalat vergisine tabi olmakla birlikte yasa, hükümet, imtiyazlı kişi, organizasyon ve kuruluşlar için istisnalar tanımıştır.

Nisan 2000’de Gana hükümeti advalorem vergi hesaplamasında değerlendirme yöntemini Brussels Definition of Value (BDV) sisteminden Custom Valuation Code (CVC)’a dönüştürmüştür. Yükleme öncesi denetim kaldırılmış olup, ithal partisinin Gana Limanlarına varışta denetime tabi tutulması uygulamasına geçilmiştir.

Gana’ya ithalatta denetim yetkisine haiz dört şirket, Gateway Services Limited, BIVAC International, Ghana Link Network Services ve Inspection and Control Services’tir.

Gana’ya ithali yasak ürünler ise uyuşturucu maddeler, zehirli atıklar, civalı tıbbi sabun, kontamine mallar, uyarı içermeyen sigaralar, toprak, taklit para ve yerel yasalarca yasaklanmış ürünlerdir.

Gana’dan altın ihracatı yasal olarak sadece Değerli Madenler Pazarlama Şirketi (PMMC) kanalıyla yapılabilmektedir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### TÜRKİYE İLE TİCARET

#### 4.1.TÜRKİYE İLE TİCARET

##### 4.1.1.Genel Durum

Türkiye ile Gana arasındaki dış ticarete ilişkin istatistiki veriler aşağıda yer almaktadır. 2010 yılında 96,5 milyon dolar olan ihracatımız 2012 yılında 223,5 milyon dolar ile maksimum düzeyine çıkmış, ithalatımız ise 2010 yılında 194,4 milyon dolardan 2012 yılında 303,5 milyon dolarla yükselerek maksimum düzeyde gerçekleşmiştir. 2015 yılında ise ihracatımız 230,6 milyon dolar, ithalatımız ise 168,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Gana ile dış ticaretimiz 2009-2013 döneminde sürekli ülkemiz aleyhine açık vermiştir. 2014 ve 2015 yıllarında ise ülkemiz lehine fazlalık vermeye başlamış, 2016 yılı ilk 11 ayında dış ticaretimiz ülkemiz lehine 110 milyon dolar fazlalık vermiştir.

##### 4.1.2. Türkiye – Gana Dış Ticaret Göstergeleri

Türkiye Gana Dış Ticaretinin Yıllar İtibariyle Gelişimi (1000\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2000	12.796	27.958	40.754	-15.162
2001	17.736	35.578	53.314	-17.842
2002	22.658	39.224	61.882	-16.566
2003	36.867	95.208	132.075	-58.341
2004	31.779	80.601	112.380	-48.822
2005	31.601	73.207	104.809	-41.606
2006	32.965	57.468	90.434	-24.502
2007	84.126	41.060	125.187	43.065
2008	100.386	46.453	146.839	53.933
2009	72.851	102.095	174.946	-29.244
2010	96.477	194.358	290.835	-97.881
2011	220.442	292.273	512.715	-71.831
2012	223.502	303.476	526.978	-79.974
2013	180.112	202.209	382.321	-22.097
2014	175.355	157.925	333.279	17.430
2015	230.603	168.907	399.510	61.696
2016	298.475	180.478	478.953	117.996
2017	224.520	128.019	352.539	96.501
2017 1-9	170.281	95.828	266.109	74.453
2018 1-9	196.466	59.752	256.218	136.713

Kaynak: TÜİK

#### 4.1.3. Türkiye'nin Gana'ya İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2015	2016	2017
	TOPLAM	219,599	298,469	224,520
'2523	Çimento	19,651	15,605	31,438
'1902	Makarnalar ve kuskus	8,278	12,112	20,860
'8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	20,214	18,948	17,556
'1101	Buğday unu/mahlut unu	9,867	11,425	12,851
'7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	1,493	1,316	11,831
'7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	7,651	14,725	8,737
'3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	6	10,655	7,751
'7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	0	0	5,131
'1702	Diğer şekerler (kimyaca saf laktoz/maltoz/glikoz/fruktoz), şeker şurupları, suni bal ve karamel	1,000	764	4,913
'2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6,557	4,227	4,266
'8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	12,278	3,472	3,537
'8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	2,400	2,988	3,261
'9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	2,616	2,125	2,848
'1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	865	1,272	2,783
'4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1,748	2,597	2,531
'9405	Diğer aydınlatma cihazları, ışıklı panolar, ışıklı tabelaları ve benzer eşya ve bu eşyanın aksam ve parçaları	1,821	1,905	2,522
'7321	Demir veya çelikten sobalar, mutfak soba ve ocakları, barbekü, mangal, gaz ocakları vb ile bunların aksam ve parçaları	1,008	1,362	2,185
'8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	1,856	755	2,158
'1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	845	1,164	2,059
'7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddelenme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	3,541	200	2,017
'8502	Elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları ve rotatif elektrik konvertörleri	613	69,315	2,015
'7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	1,195	1,657	1,738
'9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	780	1,782	1,697
'7607	Aluminyumdan yaprak ve şeritler (kalınlık ≤ 0,	2,197	1,770	1,627

	2mm)			
'9406	Prefabrik yapılar	1,414	164	1,592
'8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	2,024	10,685	1,543
'3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici,sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	5,095	5,016	1,490
'7610	Aluminyumdan inşaat ve inşaat aksamı (köprüler, köprü aksamı, kuleler, pylonlar, ayaklar, sütunlar, kapı, pencere vb)	351	270	1,447
'3307	Tıraş müstahzarları, vücut deodorantları, banyo müstahzarları, tüy dökücüler, vb.	730	458	1,422
'8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	105	3,898	1,384
'9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	1,168	1,277	1,379
'4819	Kağıttan, kartondan, selüloz vatkadan veya selüloz lif tabakalarından kutu, mafhaza, torba vb.	1,551	610	1,374
'8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	1,685	1,742	1,372
'8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	2,031	2,232	1,312
'5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	1,339	1,116	1,294
'8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	96	2,376	1,186
'7227	Diğer alaşımli çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	0	0	1,184
'8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	893	2,595	1,142
'1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	2,432	1,004	1,110
'3401	Sabunlar, yüzey aktif organik ürünler ve müstahzarlar	1,890	1,118	1,066

Kaynak:Ekonomi Bakanlığı

#### 4.1.4.Türkiye'nin Gana'ya İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2015	2016	2017
	TOPLAM	168,907	180,478	128,019
'1801	Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	72,221	95,790	51,068
'7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	12,399	21,726	35,781
'1803	Kakao hamuru	37,902	39,507	23,918
'1804	Kakao yağı	35,883	9,772	5,698
'1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	3,790	4,455	5,475
'2306	Bitkisel yağların üretiminden (23.04-05' hariç)arta kalan küspe ve katı atıklar	2,775	2,323	2,497

'2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	10	2,644	1,731
'1201	Soya fasulyesi	0	2,327	914
'4402	Odun kömürü	151	230	305
'5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	461	0	158
'3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	0	0	124
'7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	85	0	123
'1802	Kakao kabukları, iç kabukları, zarları ve diğer kakao döküntüleri	296	4	40
'1515	Diğer bitkisel sabit yağlar ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1	5	36
'4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	160	216	35
'4408	Kaplama, kontrplak vb. için yapraklar; kalın <= 6mm.	0	16	32
'4602	Sepetçi ve hasırcı eşyası, luffadan yapılmış eşya	0	0	19
'2915	Doymuş asiklik monokarboksilik asitler ve bunların türevleri	0	0	16
'4001	Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül, çıkıl (chicle) vb. tabii sakızlar	0	10	15
'3404	Suni mumlar ve müstahzar mumlar	0	0	12
'0714	Manyok, ararot , salep, yer elması , tatlı patates ve benzeri kök ve yumrular, sagu özü	142	53	9
'8431	Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	109	0	4
'7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	0	0	3
'4420	Üzerine kakma yapılmış ağaç, mafhazalar (çatal, bıçak vb. İçin), biblolar, süs eşyası	0	0	2
'0106	Canlı diğer hayvanlar	0	0	1
'5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. 1 geçmeyenler)	0	0	1
'8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	0	0	1
'2825	Hidrazin ve hidrosilamin, bunların anorganik tuzları, organik bazlar, diğer metal oksitler, hidroksitler ve peroksitler	0	0	1

**BEŞİNCİ BÖLÜM**  
**KONYA İLE TİCARET**

**5.1. KONYA İLE TİCARETİ**

**5.1.1.Konya – Gana 2018 Yılı İhracat Kalemleri**

ÜRÜN	DOLAR
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	871.065
Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	625.710
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	357.651
Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	238.939
Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	190.391
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	126.164
Demir veya çelikten eşya	111.845
Kakao ve kakao müstahzarları	91.024
Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	58.345
Plastikler ve mamulleri	50.130
Etler ve yenilen sakatat	45.477
Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	38.421
Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	13.306
Eczacılık ürünleri	12.864
Kauçuk ve kauçuktan eşya	10.824
Şeker ve şeker mamulleri	10.240
Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	9.331
Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	6.913
Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	3.919
Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	2.894
Adi metallere çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	1.216
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	1.028
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	480

**5.1.2.Konya – Gana 2018 Yılı İthalat Kalemleri**

FASIL ADI	DOLAR
Kakao ve kakao müstahzarları	47.970

### 5.1.3.Türkiye - Gana - Konya Yıllara Göre İthalat / İhracat Rakamları

#### Türkiye- Gana Rakamları

	2014	2015	2016	2017	2018
<b>İhracat Dolar</b>	175.354.500	219.598.696	298.468.705	224.551.445	275.099.948
<b>İthalat Dolar</b>	157.924.607	168.906.940	180.477.551	128.019.025	79.300.415

#### Konya - Gana Rakamları (USD)

	2014	2015	2016	2017	2018
<b>İhracat Dolar</b>	1.991.757	2.575.766	3.101.069	5.174.481	2.878.177
<b>İthalat Dolar</b>	88.781		120.391	199.381	47.970